

til Dem, at det bliver tilladt vedkommende Inderster eller Lejehusmand, naar han opsiges fra sit Hus, at bygge paa sin Livsfæste-Havelod, saaledes at han kan blive paa Pletten, om han vil. Det vil høde noget paa mine Indvendinger, hvis det kunde blive Tilfældet, thi da er jeg temmelig sikker paa, at de Husmænd, der faa deres 2 Ekpr. Land, og faa dem i ordentlig Drift og Grøde, naar de fik den Udvej paa et Hjørne deraf at bygge sig et lille Hus og faa sit Lov at beholde deres Have i Fæste, vilde faa en lidt mere tryk Stilling i Tilfælde af Opsigelse — naturligvis uden de almindelige borgerlige og sociale Grunde, som kunne være enten Dovenskab eller Ugyldighed mod Forretningen eller andet saadant. Men, naar vi gaa over til Grunde af anden Bestaafenhed, navnlig politiske, som vi jo have i hundredevis omkring her i Landet, det kan det jo ikke hjælpe at dølge, saa siger jeg, at det vilde være ret interessant at faa de Inderster stillede saaledes, at de kunne blive paa Stedet, naar de have erhvervet sig en Havelod, og at de fik Lov til at beholde den med Ret til paa den at bygge et lille Hus, som de maaste kunne faa Bennerne til at hjælpe dem med at opføre. Jeg vil henstille denne Tanke til Lovforslagets Benner, for at vi kunne vende det Unde til det Gode, thi som Lovforslaget nu lyder, er det min Dørbekræftelse, at det i mange Tilfælde kan gøre Indersten meget mere uafhængig end hidtil, idet han er angst for at komme til at flytte fra sin Havelod, som han har anvendt megen Kraft paa. Og jeg tror ikke, at Bønderingen kan gaa til Bunds i det og give ham en ordentlig Erstatning for det Arbejde, han har udrettet. Der skal meget til at dyrke Jord, der er raa som Havelod betragtet, op til Have, end lige da den Slags Jord til 30 Kr. pr. Td. Land. Jeg siger, det er muligt, at vi kunde vende det om paa den Maade, som jeg har sagt, og derved i Virkeligheden gøre Indersterne mere og mere selvstændige og deres farlige Stilling mindre truet. Jeg skal henstille dette.

Med Hensyn til den sidste ærede Talers Bemærkning om en human Sag, som det for Resten ikke overraskede mig at høre fra den ærede Taler, skal jeg kun sige, at jeg har alt antydet, at vi have faa nøje Bæst, tror jeg, som Sogneraadene ville kunne give det, i alt Fald for Hufenes Antal fordelte paa Sognene for 5 Aar siden. 5 Aar kunne imidlertid have forandret Procenten noget, det vil vel snarest give 1 pCt. Forøgelse paa i Gennemsnit. Jeg tror altsaa, at

en Henvisning til Kommunerne om fornøiede Oplysninger kunde være til Nytte, særlig vil jeg indrømme, at vi kunde faa suppleret vor Kundskab om, hvor mange Huse med under 1 Fjerdingkar Hartkorn, der have tilstrækkelig Jord, og hvor mange ikke, saaledes at vi fik nøjagtige Tal for, hvor mange Personer det gjaldt mellem de 36,000 og de 50,000, som ere nævnte her under Behandlingen. Det forekommer mig ogsaa meget rigtigt, at alle Kommunalbestyrelser, som den ærede Taler ønskede, skulde høres om selve Sagen. Men det er dog ikke min Opsattelse, at Lovgivningsmagten skal gøre andet ved de Betænkninger og Erklæringer, der indkomme, end tage et rimeligt Hensyn til dem, men forøvrigt ikke lade sig forstyrre i den gode Tankes Gennemførelse. Men der kan jo komme Beslædning og Oplysninger frem paa den Maade, som jeg tror, alle kunde have godt af.

Derimod er jeg ikke enig med det ærede Medlem, naar han var saa meget imod, hvad jeg allerede har antydet, at der gives Sogneraadene Ret til at opføre Huse paa Havelodderne, naar de laa hen, uden at de kunde faa dem lejede ud. Navnlig for en enkelt særlig Klasse vedkommende har jeg antydet det, og jeg tror, at den Tanke vil man ikke kunne modsigte Rigtigheden af. — Men saa kommer det Spørgsmaal: Hvem skulde Kommunalbestyrelsen lade faa disse Havelodder? Der mente nu den ærede Taler, at man kunde lade Kommunalbestyrelsen selv trække Grænsen; hvem den fandt hæderlige og ikke hæderlige, kunde den skelne imellem og give de hæderlige. Det tror jeg, vil blive et noget vanskeligt Spørgsmaal, fordi der kan blandes forskellige andre Hensyn deri, som gør Afgørelsen, Valget, meget forskelligt i de forskellige Kommuner og utvivlsomt uretfærdigt for mange Personer. Skulde der være en Grænse, saa burde det være den: „ikke funden skyldig i en i den offentlige Mening vanærende Handling“. Men det forekommer mig, at, hvem der har politisk eller kommunal Valgret, bør Kommunalbestyrelsen, selv om den vedkommende ikke er den tilpas i forskellige Retninger — med Rette eller Urette — ikke kunne nægte et alment Gode efter Lovens Anvisning. Jeg mener altsaa, at de, der ikke have gjort sig skyldige i en i den offentlige Mening vanærende Handling, bør have denne Ret efter Loven. Men jeg har ikke noget imod, at Kommunalbestyrelsens Ret gif videre, saa den ogsaa kunde give Havelodder til dem, der have gjort sig skyldige i en i den offentlige Mening vanærende Handling eller af andre Grunde være komne